*Regionledningskontoret*
*Hanna Karlsson*

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2021-09-102021-09-01

KHN 2021-0010
KHN 2021–0009

Klimat- och hållbarhetsnämnden

# Förslag till Hållbarhetspolicy och Hållbarhetsstrategi för Region Stockholm

## Regionledningskontorets förslag till beslut

Klimat- och hållbarhetsnämnden föreslår regionstyrelsen att föreslå regionfullmäktige att besluta.

1. Hållbarhetspolicy för Region Stockholm (KHN 2021-0010) fastställs och gäller tills vidare.

2. Hållbarhetsstrategi för Region Stockholm (KHN 2021-0009) fastställs för 2022–2027.

3. Paragrafen justeras omedelbart.

## Sammanfattning

Regionfullmäktige gav i budget 2019 (LS 2017–1455) regionstyrelsen i uppdrag att ta fram en hållbarhetspolicy och en hållbarhetsstrategi för Region Stockholm. Klimat- och hållbarhetsnämnden inrättades den 1 juli 2021, enligt nämndens reglemente (RS 2021-0083) ansvarar nämnden för framtagande, genomförande och uppföljning av hållbarhetspolicy och strategi.

Föreslagen policy och strategi är en del av hållbarhetsstyrningen i enlighet med Region Stockholms styrmodell Integrerad ledning och styrning (ILS). Policyn anger styrande principer för hållbarhetsarbetet och fastställer Region Stockholms viljeinriktning på lång sikt. Strategin utgår från policyn och konkretiserar riktningen på Region Stockholms hållbarhetsarbete för åren 2022–2027. Båda dokumenten utgår ifrån ett helhetsperspektiv som integrerar social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet. Tillsammans visar de på Region Stockholms viktigaste bidrag till en hållbar utveckling.

Framtagandet av hållbarhetspolicyn och hållbarhetsstrategin har genomförts i bred dialog och samverkan mellan Region Stockholms verksamheter och med externa intressenter.

**Bakgrund**
Regionfullmäktige gav i budget 2019 (LS 2017–1455) regionstyrelsen i uppdrag att ta fram en hållbarhetspolicy och en hållbarhetsstrategi för Region Stockholm. Syftet är att möjliggöra ett sammanhållet arbete för Region Stockholms ambitioner inom social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet. Uppdraget innefattade att koppla policyn och strategin till aktuella regionala, nationella och globala mål som FN:s Agenda 2030, Parisavtalet och den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen RUFS 2050.

Förslagen till policy och strategi har remitterats till Region Stockholms nämnder och bolag, kommuner i länet och andra intressenter.

**Regionledningskontorets förslag och motivering**
Regionledningskontoret har utarbetat förslag till hållbarhetspolicy och hållbarhetsstrategi för Region Stockholm. Den föreslagna policyn anger styrande principer för hållbarhetsarbetet och fastställer Region Stockholms viljeinriktning på lång sikt. Hållbarhetsstrategin utgår från hållbarhetspolicyn och anger prioriteringar under åren 2022–2027. Hållbarhetspolicyn och hållbarhetsstrategin kompletterar Region Stockholms övriga styrande dokument.

Dokumenten är uppdelade i tre huvudområden; (1) Hållbara städer, landsbygds- och skärgårdsområden, (2) Hållbar konsumtion och produktion samt (3) En organisation att lita på. Dessa är utformade utifrån ett helhetsperspektiv där social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet integreras. Policyn och strategin återspeglar Region Stockholms verksamheters viktigaste bidrag till en hållbar utveckling i länet, både som koncern och som enskilda förvaltningar och bolag.

***Styrning, genomförande och uppföljning***
Hållbarhet ska genomsyra allt arbete i Region Stockholm.
Den samlade hållbarhetsstyrningen följer Region Stockholms styrmodell Integrerad ledning och styrning (ILS) och består av hållbarhetspolicy som fastställer Region Stockholms viljeinriktning avseende hållbarhet på lång sikt, hållbarhetsstrategi, samt mål i budget. Policyn och strategin kompletteras av riktlinje för hållbarhet och vid behov andra styrande eller stödjande dokument. Riktlinje för hållbarhet planeras att tas fram under

2022. Riktlinje och eventuella stödjande dokument avser att ge medarbetare, chefer och förtroendevalda stöd i att säkerställa efterlevnad av lagar och styrande dokument gällande hållbarhet. Antagandet av en riktlinje möjliggör att ett antal styrande dokument, framför allt inom social hållbarhet, kan upphöra. Detta medför en effektivare hållbarhetsstyrning inom Region Stockholm.

Policyn och strategin gäller för Region Stockholms nämnder och bolag. Strategin och policyn ska beaktas vid budget- och verksamhetsplanering liksom vid framtagande av mål. För att säkerställa att åtagandena i policyn och strategin uppfylls ska relevanta delar omsättas i krav vid upphandlingar och i avtal med leverantörer. Prioritering och finansiering av åtgärder hanteras inom ramen för Region Stockholms ordinarie processer för budget, investeringar och verksamhetsplanering. Genomförandet följs upp i den ordinarie processen för Region Stockholms verksamhetsuppföljning. På det sättet implementeras policyn och strategin i det löpande arbetet och i den ordinarie styrningen och uppföljningen av Region Stockholms samtliga verksamheter.

Policyn har utformats för att möjliggöra för verksamheterna i Region Stockholm att miljöcertifieras enligt ISO 14001:15 utan att behöva ta fram egna miljöpolicyer.

### *Framtagande*

Både policy och strategi har tagits fram i dialog och samverkan med en bred grupp av intressenter bestående av nätverk inom Region Stockholms verksamheter för miljö respektive social hållbarhet, den fackliga centrala samverkansgruppen, i samverkansråd med nationella minoriteter samt organisationer som företräder pensionärer och personer med funktionsnedsättning.

Region Stockholms miljö- och hållbarhetsberedning har löpande informerats om framtagandet av policyn och strategin.
Arbetet med policyn inleddes med omvärldsanalyser inom social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet. En grundlig analys har gjorts av hållbarhetsmålen i FN:s Agenda 2030 samt hur Region Stockholm, utifrån sina ansvarsområden, aktivt kan bidra till de regionala och globala hållbarhetsmålens uppfyllnad. Det sammantagna analysarbetet resulterade i policyns tre styrande principer, som tillsammans med tillhörande konkretiseringar beskriver det långsiktiga önskade läget för hållbarhet inom Region Stockholms verksamheter.

Hållbarhetsstrategins huvudområden motsvarar de styrande principerna i hållbarhetspolicyn. Inom huvudområdena valdes delområden ut där det fanns en tydlig skillnad mellan det önskade läge som beskrivs i hållbarhetspolicyn och nuläget år 2020. Detta resulterade i 13 prioriteringar, med tillhörande 24 fokusområden som beskriver omfattning och riktning på arbetet under åren 2022–2027 för att bidra till policyns önskade läge.

***Remissförfarande***

Under 2020 remitterades hållbarhetspolicyn och under sommaren 2021 remitterades hållbarhetsstrategin till nämnder och förvaltningar inom Region Stockholm samt till externa intressenter. Under båda remissperioderna genomfördes workshops och dialoger med remittenter. De skriftliga remissvaren har beaktats i färdigställandet av både hållbarhetspolicy och -strategi. Förslag till policy och strategi har till viss del omarbetats utifrån dessa. Synpunkter och åtgärder rörande policyn och strategin redovisas i Remissredogörelse för förslag till hållbarhetspolicy och hållbarhetsstrategi för Region Stockholm (KHN 2021–0009, 0010).

Sammanfattningsvis bidrar hållbarhetspolicyn och hållbarhetsstrategin till uppfyllnad av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 och till Parisavtalet samt relevanta mål i RUFS 2050 och i det regionala trafikförsörjningsprogrammet för Stockholms län. Genom att arbeta i enlighet med policyn och strategin bidrar Region Stockholm till en hållbar utveckling i länet.

**Ekonomiska konsekvenser**

Beslut om hållbarhetspolicy och hållbarhetsstrategi för Region Stockholm innebär i sig inga ekonomiska konsekvenser. Genomförande av policyn och strategin kan initialt innebära behov av extra insatser i samband med verksamheters arbete med att implementera policyn och strategin. Detta ska hanteras och beaktas i ordinarie verksamhetsplanering samt inom fastställda anslag och resultatkrav, liksom i beslut om investeringar eller andra beslut.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Hanna Wiik
Hållbarhetsdirektör

**Beslutsunderlag**

1. Förslag till Hållbarhetspolicy för Region Stockholm
2. Förslag till Hållbarhetsstrategi för Region Stockholm
3. Remissredogörelse för förslag till Hållbarhetspolicy och Hållbarhetsstrategi för Region Stockholm

**Beslutsexpediering**

1. Regionstyrelsen

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2021-09-10

Region Stockholm

Diarienummer
KHN 2021–0010

Policy

# Hållbarhetspolicy

Gäller för Region Stockholm

| Dokumenttyp | Fastställd | Giltig till och med |
| --- | --- | --- |
| | | Tills vidare |
| Dokumentnummer | Fastställd av | Upprättad av |
| 2162275 | | |
| Informationssäkerhetsklass | | |

# Hållbarhetspolicy

## Inledning

Världen står inför omfattande utmaningar i och med klimatförändringar, utarmning av biologisk mångfald, spridning av hälso- och miljöfarliga ämnen och ökad ojämlikhet. Dessa utmaningar är relevanta för Stockholms län och påverkar bland annat folkhälsan, tryggheten samt den ekonomiska utvecklingen i länet.

Globalt har världens länder genom FN:s Agenda 2030 åtagit sig att arbeta för en hållbar och rättvis framtid.[1] Agenda 2030 integrerar och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling; den sociala, den miljömässiga och den ekonomiska. Lokala och regionala initiativ är viktiga för att Sverige som nation ska klara sitt åtagande.

Region Stockholm är en betydande aktör för utvecklingen av ett hållbart samhälle genom sitt ansvar för hälso- och sjukvård och tandvård[2], kollektivtrafik och regional utveckling samt genom att bidra till kulturlivet i länet. Region Stockholms uppdrag ska bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt utifrån de tre dimensionerna av hållbar utveckling. Med ansvar för framtiden ska Region Stockholm vara ett föredöme och inspirera andra till en hållbar utveckling.

## Syfte

Hållbarhet ska genomsyra allt arbete i Region Stockholm. Hållbarhetspolicyn anger styrande principer och viljeinriktning för hållbarhetsarbetet i Region Stockholm på lång sikt. Principerna är utformade utifrån ett helhetsperspektiv där social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet[3] integreras med varandra.

Hållbarhetsarbetet ska bidra till uppfyllnad av hållbarhetsmålen i Agenda 2030, Parisavtalet[4], regional utvecklingsplan för Stockholm (RUFS 2050) samt regionalt trafikförsörjningsprogram för Stockholms län (trafikförsörjningsprogrammet). Genom att arbeta i enlighet med policyn bidrar Region Stockholm till en hållbar utveckling.

---

[1] Agenda 2030 innehåller 17 globala mål med tillhörande delmål som syftar till att avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikhet och orättvisor, främja fred och rättvisa, samt skydda planetens naturresurser och lösa klimatkrisen.

[2] Hädanefter inkluderas tandvård i begreppet ”hälso- och sjukvård” i dokumentet.

[3] I denna policy avses med social hållbarhet följande områden: folkhälsa, mänskliga rättigheter, jämställdhet, jämlikhet, trygghet, barns rättigheter, delaktighet för personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och hbtq. Med miljömässig hållbarhet avses: klimat, naturresursanvändning, biologisk mångfald, ekosystemtjänster, miljö- och hälsoskadliga utsläpp, giftfri miljö och buller. Arbete med ekonomisk hållbarhet innebär i den här policyn att bidra till att organisationen har en långsiktigt hållbar ekonomi för att klara uppdrag och åtaganden på kort och lång sikt samt att åtgärder som ger störst samhällsnytta och måluppfyllelse inom ramen för tillgängliga skattemedel identifieras och prioriteras.

[4] Parisavtalet är ett globalt klimatavtal som världens länder enades om vid klimatkonventionens tjugoförsta partsmöte (COP21) i Paris i december 2015.

## Tillämpning

Hållbarhetspolicyn gäller för Region Stockholms nämnder och bolag. Den samlade hållbarhetsstyrningen följer Region Stockholms styrmodell Integrerad ledning och styrning (ILS) och består av Hållbarhetspolicy som fastställer Region Stockholms viljeinriktning avseende hållbarhet på lång sikt, Hållbarhetsstrategi, samt mål i budget. Policyn och strategin kompletteras av riktlinje för hållbarhet och vid behov andra styrande eller stödjande dokument. Dessa ger medarbetare, chefer och förtroendevalda stöd i att säkerställa efterlevnad av lagar och styrande dokument gällande hållbarhet. Förutom att följa gällande lagar, nationella regelverk och bindande krav ska Region Stockholm arbeta med ständiga förbättringar i hållbarhetsarbetet.

Region Stockholm är beroende av att upphandla stora volymer varor och tjänster. För att säkerställa att åtagandena i denna policy uppfylls ska relevanta delar omsättas i krav vid upphandlingar och i avtal med leverantörer.

Policyn och strategin kompletterar Region Stockholms övriga styrande dokument. Ambitioner inom ett område får inte riskera grundläggande krav inom andra områden.

# Styrande principer

## Region Stockholm ska bidra till att utveckla hållbara städer, landsbygds- och skärgårdsområden

Region Stockholm bidrar till attraktiva och livskraftiga lokalsamhällen och ett klimat- och resurseffektivt län genom att ansvara för en hållbar regional utveckling, erbjuda hållbar hälso- och sjukvård och kollektivtrafik samt främja ett dynamiskt kulturliv. Inkluderande och trygga livsmiljöer för alla är viktiga förutsättningar för en hållbar utveckling i länet.

- Vid genomförande och utveckling av Region Stockholms uppdrag främjas jämlika livsvillkor samt attraktiva, inkluderande och livskraftiga samhällen.

- En god, jämlik hälsa i befolkningen främjas aktivt och strukturella hinder för att leva ett hälsosamt liv motverkas.

- Region Stockholm verkar för ökad tillit och trygghet[5] i verksamheterna samt i samhället.

- Ett inkluderande kulturliv främjas och kulturarv bevaras.

- Region Stockholms service och tjänster utvecklas för att möjliggöra för invånare och andra regionala aktörer att minska sin miljö- och klimatpåverkan.

- Region Stockholm bidrar till goda förutsättningar för näringsliv och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt.

[5] Med trygghet avses individens upplevelse av sin egen och andras säkerhet.

## Region Stockholm ska främja en hållbar konsumtion och produktion av varor och tjänster

Region Stockholm bidrar till en hållbar konsumtion och produktion genom att integrera hållbarhetsperspektivet i investeringsprocessen, inköpsprocessen samt vid utförande, drift och underhåll av verksamheten. En långsiktigt minskad resursanvändning är en nödvändighet, och ett viktigt bidrag till en hållbar ekonomi. Region Stockholms utbud av tjänster till invånarna utvecklas och utförs med hänsyn till människors hälsa och rättigheter samt miljö och klimat. Samma hänsyn tas vid inköp av varor och tjänster för att minska negativ påverkan på människor och miljö i leveranskedjorna.

- Klimatpåverkan från Region Stockholms verksamheter och konsumtion av varor och tjänster minskar.
- Resursförbrukningen effektiviseras och förutsättningarna för en cirkulär resursanvändning stärks.
- Giftfria miljöer främjas och utsläpp av miljö- och hälsofarliga ämnen samt bullerpåverkan minskar.
- Biologisk mångfald och ekosystemtjänster bevaras och om möjligt stärks vid investeringar, inköp samt på redan exploaterad mark.
- Produkter, tjänster och miljöer är utformade så att de kan användas av så många som möjligt utan behov av anpassning.
- Hälsofrämjande miljöer som syftar till välbefinnande och återhämtning främjas.
- Genom inköpsprocessen ska Region Stockholm bidra till ökad samhällsnytta, motverka kränkningar av mänskliga rättigheter och arbetstagares rättigheter samt motverka negativ miljöpåverkan och korruption.
- En sund konkurrens på likvärdiga villkor främjas.

## Region Stockholm ska vara en organisation att lita på

Region Stockholms nämnder och bolag bidrar till en hållbar utveckling genom att ha ett hållbarhetsperspektiv i all verksamhet. Varje generation ska bära sina egna kostnader och skattemedlen ska förvaltas så att nuvarande verksamhet inte sker på framtida generationers bekostnad. Verksamheterna ska vara resilienta, arbeta för att minimera miljöpåverkan och säkerställa att servicen är anpassad så att den motsvarar olika människors behov och förutsättningar. Invånarna i Stockholms län ska kunna lita på att Region Stockholm bedriver sina uppdrag på ett socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbart sätt.

- Organisationen bedrivs med en långsiktigt hållbar ekonomi för att klara uppdrag och åtaganden på kort och lång sikt.
- De åtgärder som ger störst samhällsnytta och måluppfyllelse inom ramen för tillgängliga skattemedel identifieras och prioriteras.
- Korruption motverkas aktivt.
- De mänskliga rättigheterna respekteras, skyddas och främjas vid genomförande av Region Stockholms uppdrag.
- Diskriminering motverkas aktivt i verksamheterna och invånarna får del av service och tjänster med lika rättigheter och möjligheter.
- Region Stockholm samverkar systematiskt internt i organisationen och externt med invånare och andra aktörer på ett inkluderande sätt som är tillgängligt för alla.
- Verksamheterna är resilienta och har god beredskap för extraordinära händelser och effekter av ett förändrat klimat.

Region Stockholm

Diarienummer
KHN 2021–0009

Strategi

# Hållbarhetsstrategi

Gäller för Region Stockholm

| Dokumenttyp | Fastställd | Giltig till och med |
| --- | --- | --- |
| | | 31 december 2027 |
| Dokumentnummer | Fastställd av | Upprättad av |
| 2162276 | | |
| Informationssäkerhetsklass | | |

## Innehållsförteckning

**1. Inledning ..... 3**

**2. Syfte ..... 3**

**3. Tillämpning ..... 3**

**4. Avgränsningar ..... 4**

**5. Hållbara städer, landsbygds- och skärgårdsområden ..... 5**

5.1 Jämlika livsvillkor och jämlik tillgång till samhällsservice ..... 5

5.2 Minskad miljö- och klimatpåverkan i Stockholms län ..... 6

5.3 Ökad trygghet ..... 8

5.4 Kultur och kulturarv främjas ..... 8

**6. Hållbar konsumtion och produktion ..... 9**

6.1 Minskad klimatpåverkan och resursanvändning ..... 9

6.2 Människa och miljö skyddas från skadliga ämnen ..... 11

6.3 Ökad biologisk mångfald och värnade ekosystemtjänster ..... 12

6.4 Universell och hälsofrämjande utformning ..... 13

6.5 Hållbara leveranskedjor ..... 13

**7. En organisation att lita på ..... 14**

7.1 Långsiktigt hållbar ekonomi ..... 14

7.2 Lika rättigheter och möjligheter ..... 15

7.3 Stärkt samverkan ..... 16

7.4 Resilient verksamhet ..... 16

# 1. Inledning

Världen står inför omfattande utmaningar i form av exempelvis klimatförändringar, utarmning av biologisk mångfald, spridning av hälso- och miljöfarliga ämnen och ökad ojämlikhet. Dessa utmaningar är relevanta för Stockholms län och påverkar bland annat folkhälsan, tryggheten samt den ekonomiska utvecklingen i länet.

Globalt har världens länder genom FN:s Agenda 2030 åtagit sig att arbeta för en hållbar och rättvis framtid.[1] Agenda 2030 integrerar och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling; den sociala, den miljömässiga och den ekonomiska. Lokala och regionala initiativ är viktiga för att Sverige som nation ska klara sitt åtagande.

Region Stockholm är en betydande aktör för utvecklingen av ett hållbart samhälle genom sitt ansvar för hälso- och sjukvård och tandvård[2], kollektivtrafik och regional utveckling samt genom att bidra till kulturlivet i länet. Region Stockholms uppdrag ska bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt utifrån de tre dimensionerna av hållbar utveckling. Med ansvar för framtiden ska Region Stockholm vara ett föredöme och inspirera andra till en hållbar utveckling.

# 2. Syfte

Hållbarhet ska genomsyra allt arbete i Region Stockholm. Hållbarhetsstrategin visar hur Region Stockholm ska arbeta för en hållbar utveckling under åren 2022–2027. Den tydliggör ambitioner och möjliggör ett sammanhållet arbete när det gäller social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet.

Genom arbete i enlighet med Hållbarhetsstrategin bidrar Region Stockholm till hållbarhetsmålen i Agenda 2030, Parisavtalet[3] , regional utvecklingsplan för Stockholm (RUFS 2050) samt regionalt trafikförsörjningsprogram för Stockholms län (trafikförsörjningsprogrammet). Hållbarhetsstrategin visar hur Region Stockholm ska bidra till en hållbar utveckling.

# 3. Tillämpning

Hållbarhetsstrategin gäller för Region Stockholms nämnder och bolag.

---

[1] Agenda 2030 innehåller 17 globala mål med tillhörande delmål som syftar till att avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikhet och orättvisor, främja fred och rättvisa, samt skydda planetens naturresurser och lösa klimatkrisen.

[2] Hädanefter inkluderas tandvård i begreppet ”hälso- och sjukvård” i dokumentet.

[3] Parisavtalet är ett globalt klimatavtal som världens länder enades om vid klimatkonventionens tjugoförsta partsmöte (COP21) i Paris i december 2015.

Den samlade hållbarhetsstyrningen följer Region Stockholms styrmodell Integrerad ledning och styrning (ILS) och består av Hållbarhetspolicy som fastställer Region Stockholms viljeinriktning avseende hållbarhet på lång sikt, Hållbarhetsstrategi, samt mål i budget. Policyn och strategin kompletteras av riktlinje för hållbarhet och vid behov andra styrande eller stödjande dokument. Dessa ger medarbetare, chefer och förtroendevalda stöd i att säkerställa efterlevnad av lagar och styrande dokument gällande hållbarhet. Förutom att följa gällande lagar, nationella regelverk och bindande krav ska Region Stockholm arbeta med ständiga förbättringar i hållbarhetsarbetet.

Strategin är indelad i tre huvudområden - (1) Hållbara städer, landsbygds- och skärgårdsområden, (2) Hållbar konsumtion och produktion samt (3) En organisation att lita på. De tre huvudområdena har 13 prioriteringar med tillhörande fokusområden som ska stärka Region Stockholms hållbarhetsarbete och bidra till en hållbar utveckling i länet.

Strategin ska beaktas vid budget- och verksamhetsplanering liksom vid framtagande av mål inom hållbarhetsområdet. Prioritering och finansiering av åtgärder hanteras inom ramen för Region Stockholms ordinarie processer för budget, investeringar och verksamhetsplanering. Genomförandet följs upp i Region Stockholms ordinarie process för verksamhetsuppföljning. På det sättet implementeras strategin i löpande arbete, ordinarie styrning och uppföljning av Region Stockholms verksamheter.

Region Stockholm är beroende av att upphandla stora volymer varor och tjänster. För att säkerställa att åtagandena i denna strategi uppfylls ska relevanta delar omsättas i krav vid upphandlingar och i avtal med leverantörer.

Policyn och strategin kompletterar Region Stockholms övriga styrande dokument.  Ambitioner inom ett område får inte riskera grundläggande krav inom andra områden.

# 4. Avgränsningar

Social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet är inbördes beroende av varandra och ingen del av det kan nås på bekostnad av en annan. I dokumentet avses med social hållbarhet mänskliga rättigheter, jämställdhet, jämlikhet, trygghet, barns rättigheter, delaktighet för personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och hbtq. Miljömässig hållbarhet innefattar klimatpåverkan, naturresursanvändning, biologisk mångfald, ekosystemtjänster, miljö- och hälsoskadliga utsläpp,

giftfri miljö och buller. Ekonomisk hållbarhet avgränsas i strategin till att organisationen har en långsiktigt hållbar ekonomi för att klara uppdrag och åtaganden på kort och lång sikt, samt att ekonomiska effekter av hållbarhet identifieras och tillämpas successivt när så är relevant.
Hållbarhet omfattar fler områden än vad som tas upp i strategin. Hållbarhetsstrategin bidrar till en stärkt folkhälsa, dock behandlas Region Stockholms folkhälsoarbete i andra dokument. Ytterligare områden med bäring på hållbarhet som behandlas i andra styrande dokument är exempelvis medarbetarperspektivet, Region Stockholms interna arbetsmiljöansvar, verksamhetsskydd och antikorruption. Region Stockholm ska verka för ett samlat arbete avseende styrande dokument som berör hållbarhet för att uppnå synergier i genomförande och resultat.

# 5. Hållbara städer, landsbygds- och skärgårdsområden

Region Stockholm bidrar till attraktiva och livskraftiga lokalsamhällen och en klimat- och resurseffektiv region genom att ansvara för en hållbar regional utveckling, erbjuda hållbar hälso- och sjukvård och kollektivtrafik samt främja ett dynamiskt kulturliv. Inkluderande och trygga livsmiljöer för alla är viktiga förutsättningar för en hållbar utveckling i Stockholms län.

## 5.1 Jämlika livsvillkor och jämlik tillgång till samhällsservice

Hållbar kollektivtrafik och hälso- och sjukvård utgör en grundläggande del i en attraktiv Stockholmsregion och i en hållbar samhällsutveckling, både i urbana områden, på landsbygden och i skärgården. Fysisk närvaro, tillgänglighet och tillgång till samhällsservice gör ett lokalsamhälle livskraftigt och inkluderande samt stärker invånarnas tillit till samhället i stort.

En jämlik hälso- och sjukvård tillhandahålls på lika villkor för alla. Vårdutbud samt hälsofrämjande och förebyggande insatser säkerställs utifrån invånarnas behov där undvikbara skillnader i vård och behandling undanröjs. Kollektivtrafik möjliggör rörelsefrihet och tillgång till hela samhället för invånarna. Ett viktigt fokus i utvecklingen av kollektivtrafiken är att bidra till jämlika livsvillkor och att förbättra invånarnas förutsättningar till ett fungerande vardagsliv. Samverkan med länets kommuner och andra relevanta intressenter är grundläggande i arbetet.

### 5.1.1 Tillgång och tillgänglighet till hälso- och sjukvård säkras utifrån ett jämlikhetsperspektiv

*Det innebär att* den strategiska planeringen av vårdutbudet utgår från analyser av invånarnas behov samt tydligt integreras i den långsiktiga samhällsplaneringen för utvecklingen av länet. Jämlik tillgång och

tillgänglighet till hälso- och sjukvård såväl i digifysisk form som i geografiskt lämpliga lägen säkras. Besluts- och planeringsunderlag, såsom regionala analyser, som visar på behov och potential i dessa avseenden vidareutvecklas. Sådana underlag stärker även förutsättningarna för långsiktighet när det gäller strategiska mark- och fastighetsfrågor kopplat till hälso- och sjukvården. Utifrån analys av behov vidareutvecklas drifts-, upphandlings- och ersättningsformer för att säkra tillgång och tillgänglighet till hälso- och sjukvård i ett jämlikhetsperspektiv. Samverkan om samhällsplanering och strategiska investeringar stärks, både inom Region Stockholm och med regionala aktörer, för att öka den gemensamma samhällsnyttan. Till exempel samplaneras hälso- och sjukvård, kollektivtrafik och kommunal service i större utsträckning.

### 5.1.2 Kollektivtrafikens bidrag till jämlika livsvillkor i Stockholms län stärks

*Det innebär att* jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet stärks vid framtagande av strategiska planer för kollektivtrafikens utveckling, vid investeringar samt planering av trafikutbud. Kollektivtrafiken ska stärka förutsättningarna för jämlika livsvillkor utifrån invånarnas behov och förutsättningar genom att erbjuda tillgänglighet till arbetsplatser, utbildning, handel, hälso- och sjukvård, fritids- och föreningsaktiviteter samt kultur och offentlig service. Besluts- och planeringsunderlag som visar på behov och potential i detta avseende vidareutvecklas. Det innefattar exempelvis analys av fördelningseffekter i kollektivtrafiksystemet ur ett helhetsperspektiv. En inriktning för detta är att ta fram underlag och metoder som möjliggör systematiska analyser och bedömningar av investeringar, åtgärdsval och satsningar utifrån jämlikhet och jämställdhet. Samverkan mellan Region Stockholms verksamheter stärks för att utveckla metoder för värdering av jämlikhet och jämställdhet i planeringsprocessen.

## 5.2 Minskad miljö- och klimatpåverkan i Stockholms län

Ökad andel gång, cykel och kollektivt resande är avgörande för att uppnå klimatmålen i RUFS 2050, där transportsektorn i sin nuvarande utformning innebär en stor utmaning. Därtill kan ökad andel gång, cykel och kollektivt resande ha positiva effekter på exempelvis folkhälsa, stadsutveckling och trygghet. Genom utvecklade affärsmodeller, nya mobilitetstjänster och stärkt konkurrenskraft gentemot andra motoriserade trafikslag stärks kollektivtrafikens bidrag till minskade utsläpp samt till ökad resurs- och yteffektivitet i länet. Region Stockholm bidrar ytterligare genom att möjliggöra ett hållbart resande till de egna verksamheterna.

Åtgärder som innebär hälsovinster kan också vara positiva ur ett hållbarhetsperspektiv. Genom att beakta hållbarhet vid förebyggande

hälsoinsatser och hälsofrämjande åtgärder kan det arbetet stärkas samtidigt som invånarnas miljö- och klimatpåverkan minskar.

### 5.2.1 Hållbart resande och kollektivtrafikens konkurrenskraft i Stockholms län stärks

*Det innebär att* Region Stockholm är en tydlig samordnande och drivande part för kunskapsuppbyggnad och samverkan med regionala aktörer, vilket är en förutsättning för ökad andel kollektivtrafikresande. En viktig del i detta är att Region Stockholm, utifrån sitt regionala ansvar, verkar för att styrmedel som bidrar till en resurseffektiv användning av transportinfrastrukturen utvecklas. Strategiska besluts- och planeringsunderlag som möjliggör identifiering, prioritering och genomförande av effektiva gång-, cykel- och kollektivtrafikfrämjande åtgärder i länet vidareutvecklas i samverkan med regionala aktörer. Det innefattar exempelvis fördjupad kunskap om invånarnas resvanor, behovet av persontransporter samt upplevda och faktiska barriärer och drivkrafter vid val av transportslag. Hänsyn till invånarnas behov och förutsättningar utgör en viktig aspekt vid planering av, och beslut om, åtgärder kopplat till ett hållbart resande.

Det innebär även att Region Stockholm aktivt främjar möjligheter till hållbart resande till och från Region Stockholms verksamheter och arbetsplatser för såväl personal som besökare. Cykel- och kollektivtrafikfrämjande åtgärder genomförs och tillgänglighet till laddning av elfordon ökar. Lokalisering i kollektivtrafiknära lägen främjas vid flytt av befintliga eller vid tillkommande nya verksamheter. Därtill kan behovet av resor till och mellan Region Stockholms verksamheter, samt behovet av externa resor i tjänsten, minska genom digitalisering.

### 5.2.2 Region Stockholm verkar för att länsplanen för regional transportinfrastruktur underlättar ett hållbart resande i Stockholms län

*Det innebär att* Region Stockholm vid revidering och genomförande av länsplanen[4] verkar för att investeringarna i länet ska bidra till att uppnå mål om andel gång, cykel och kollektivtrafik, i enlighet med RUFS 2050.

### 5.2.3 Hållbarhet beaktas vid hälsofrämjande och förebyggande åtgärder

*Det innebär att* hälsofrämjande åtgärder och förebyggande hälsoinsatser bör inkludera ett hållbarhetsperspektiv när så är relevant och lämpligt. Hållbarhet kan vara en stark drivkraft till förändring och kan exempelvis

[4] Länsplanen omfattar investeringar i länets vägar, medfinansiering av kollektivtrafikinvesteringar samt medfinansiering av kommunala åtgärder som rör miljö, trafiksäkerhet, cykeltrafik och gångtrafik.

bidra till ett ökat genomslag av hälsofrämjande åtgärder, som kostrådgivning och tobakspreventivt arbete. Hälsofrämjande åtgärder och förebyggande hälsoinsatser som genomförs kan på sikt även bidra till ett minskat behov av exempelvis sjukvårdsmaterial och läkemedel, vilket är positivt ur ett hållbarhetsperspektiv.

## 5.3 Ökad trygghet

Region Stockholm bidrar till ökad trygghet[5] i länet genom att invånarna känner sig trygga när de har kontakt med och vistas i kollektivtrafiken och i hälso- och sjukvården. Region Stockholm bidrar även till att invånarna känner sig trygga när de tar sig till och från hälso- och sjukvården och kollektivtrafiken.

### 5.3.1 Trygghetsskapande åtgärder inkluderas vid planering, utformning och utveckling av miljöer och tjänster

*Det innebär* att tryggheten ökar genom tydlig och tillgänglig kommunikation samt lämplig planering, utformning och god förvaltning av fysiska miljöer som Region Stockholm förfogar över. Detta gäller vid nybyggnation samt vid underhåll och ombyggnation av befintliga miljöer. Förebyggande arbete mot brott och ordningsstörningar samt utveckling av tjänster som stärker trygghet prioriteras. Invånare informeras om vart de kan vända sig om de känner sig otrygga i Region Stockholms verksamheter. Samverkan förbättras både internt inom Region Stockholm och externt med andra aktörer i syfte att stärka tryggheten i länet.

## 5.4 Kultur och kulturarv främjas

Genom stöd till kultur och föreningsliv bidrar Region Stockholm till att skapa möjligheter till samhörighet, möten, upplevelser, kreativitet och reflektion. Främjande och riktade insatser bidrar till att göra tillgången till och deltagandet i kulturlivet mer jämlikt fördelat i länet. Region Stockholm har som offentlig aktör i uppdrag, enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk[6], att främja de nationella minoriteternas[7] möjligheter till bevarande av språk och kulturer.

---

[5] Med trygghet avses individens upplevelse av sin egen och andras säkerhet.

[6] Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

[7] De nationella minoriteterna i Sverige är sverigefinnar, tornedalingar, judar, romer och samer. Minoritetsspråken är finska, meänkieli, jiddisch, romani chib och samiska.

### 5.4.1 Kunskap utvecklas om hur kultur och kulturmiljöer kan användas som en resurs i hållbarhetsarbetet

*Det innebär att* Kompetenscentrum kultur och hälsa och Stockholms länsmuseum bidrar till ökad kunskap i Region Stockholms verksamheter om hur kultur, kulturarv och kulturmiljöer kan användas som en resurs i hållbarhetsarbetet.

### 5.4.2 Insatser genomförs för att öka tillgängligheten till och deltagandet i kulturlivet

*Det innebär att* konst och kultur görs tillgänglig för så många som möjligt. Region Stockholms läns kulturfunktioner genomför främjande och riktade insatser för att göra tillgången till, och deltagandet i, kulturlivet mer jämlikt fördelat i länet. Barn och unga är en prioriterad målgrupp.

### 5.4.3 Kultur och kulturarv bevaras

*Det innebär att* kulturarv och kulturmiljöer[8] beaktas när stadsmiljöer förtätas eller infrastrukturen byggs ut, samt vid förvaltning av byggnader och miljöer med kulturhistoriska värden. Detta i enlighet med inriktningen i Kulturstrategi för Stockholmsregionen.

I planeringen tas även hänsyn till landsbygden, som utgör en stor del av kulturarvet genom kulturlandskapens jordbruksmark och den traditionella placeringen av bebyggelse och infrastruktur utanför odlingsbar mark.

De nationella minoriteternas möjligheter till bevarande av språk och kulturer främjas.

# 6. Hållbar konsumtion och produktion

Region Stockholm bidrar till en hållbar konsumtion och produktion genom att integrera hållbarhetsperspektivet i investeringsprocessen, inköpsprocessen samt vid utförande, drift och underhåll i verksamheten. En långsiktigt minskad resursanvändning är en nödvändighet, och ett viktigt bidrag till en hållbar ekonomi. Region Stockholms utbud av tjänster till invånarna utvecklas och utförs med hänsyn till människors hälsa och rättigheter samt miljö och klimat. Samma hänsyn tas vid inköp av varor och tjänster för att minska negativ påverkan på människor och miljö i leveranskedjorna.

[8] Kulturarv är alla materiella och immateriella uttryck för mänsklig påverkan, till exempel lämningar, föremål, miljöer, verksamheter eller traditioner. Kulturmiljö är hela den av människan påverkade miljön och kan omfatta en enskild anläggning. en bygd eller region.

## 6.1 Minskad klimatpåverkan och resursanvändning

Region Stockholms klimatpåverkan behöver fortsatt minska, med särskilt fokus på de konsumtionsbaserade utsläppen, i enlighet med Parisavtalets intentioner. Region Stockholm verkar även för en långsiktigt hållbar resursanvändning, vilket också innebär en minskad klimatpåverkan. En övergång från linjära till cirkulära materialflöden är en förutsättning för detta, där produkter och material återanvänds och återvinns i flera led.

### 6.1.1 Klimatpåverkan från Region Stockholms verksamheter minskar

*Det innebär att* Region Stockholm kontinuerligt kartlägger betydande växthusgasutsläpp, inklusive den konsumtionsbaserade klimatpåverkan, som underlag för prioritering och genomförande av åtgärder för fortsatt minskad klimatpåverkan.

Region Stockholm fortsätter övergången till förnybara drivmedel och ökar andelen elektrifierade transporter, där energislag och drivmedel med låg total klimatpåverkan ur ett livscykelperspektiv premieras.

Vidare fokuserar Region Stockholm på ett systematiskt energieffektiviseringsarbete och på att utveckla möjligheterna till minskat effektuttag vid tillfällen med hög belastning på elnätet, utan att riskera driftsstörningar i regionens verksamheter. Klimatnytta värderas ur ett helhetsperspektiv, och kopplingar mellan åtgärdsförslag och långsiktig ekonomisk hållbarhet tydliggörs.

Region Stockholms konsumtionsbaserade klimatpåverkan minskar genom att metoder vidareutvecklas för att begränsa klimatpåverkan från bygg- och anläggningsinvesteringar inom kollektivtrafik och hälso- och sjukvård. Metoder utvecklas också för att reducera den konsumtionsbaserade klimatpåverkan från vårdprocesser. Exempel på klimatreducerande åtgärder är resursoptimering, ökad cirkularitet och användning av flergångsprodukter- och material samt övergång till förnybara material.

### 6.1.2 Resursförbrukning och miljöpåverkan från vårdprocesser minskar ur ett livscykelperspektiv

*Det innebär att* metoder utvecklas i hälso- och sjukvårdsverksamheter samt i inköpsprocessen för att identifiera och åtgärda resursineffektivitet och svinn. Exempel på åtgärder är övergång från engångs- till flergångsprodukter och utbyten till mindre miljöbelastande engångsprodukter. Hållbara patientmåltider med tydligt fokus på patientens hälsa främjas, samtidigt som matsvinnet minimeras.

Region Stockholm etablerar forum och utarbetar metoder för hur mer cirkulära materialflöden och minskad miljöpåverkan kan uppnås i

vårdprocesser med hög resursförbrukning. I detta ingår att föra dialog och samverka med patienter, profession, akademi och leverantörer för att öka kunskap, främja innovation och integrera resurseffektivitet vid utveckling av vårdprocesser samt medicinteknisk utrustning och förbrukningsmaterial.

### 6.1.3 Delning av resurser och materialåtervinning ökar

*Det innebär att* Region Stockholm vidareutvecklar strukturer för att främja återanvändning och delning av material och redan inköpta resurser, både inom och mellan verksamheter och projekt samt med externa aktörer. Det innefattar att etablera effektiva processer, logistiska lösningar och avtalsformer för att material och resurser ska kunna återanvändas cirkulärt. Viktiga områden är IT- och kommunikationsutrustning, medicinteknisk utrustning, bygg- och anläggningsmaterial, berg- och jordmassor, kontorsmöbler, textil och fordon. Hinder som försvårar återanvändning utreds och följs upp[9]. Region Stockholm verkar även för ökad högkvalitativ återvinning av material som inte kan återanvändas, med fokus på plast-, textil-, metall- och bygg- och anläggningsavfall.

Cirkulär design samt innovationer och affärsmodeller för ökad cirkularitet främjas, i samverkan med aktörer i hela värdekedjan.

## 6.2 Människa och miljö skyddas från skadliga ämnen

Region Stockholm främjar en giftfri miljö och en långsiktigt hållbar cirkulär ekonomi genom minskade miljö- och hälsoskadliga utsläpp och utfasning av skadliga ämnen.

### 6.2.1 Giftfria miljöer främjas och utsläpp av miljö- och hälsofarliga ämnen samt bullerpåverkan minskar

*Det innebär att* Region Stockholm fortsätter att utveckla arbetet med att minska miljö- och hälsoskadliga utsläpp och främja giftfria miljöer vid inköp och investeringar samt vid drift och underhåll. Utfasningsarbetet fortgår och förstärks med särskilt fokus på skadliga kemikalier i varor, hormonstörande och antimikrobiella ämnen samt samverkanseffekter mellan ämnen. Ett riskbaserat arbetssätt införs, med fokus på prioriterade produktgrupper och känsliga grupper av patienter och användare.

I bygg- och anläggningsprojekt bedrivs ett systematiskt arbete med bedömning och utfasning av miljö- och hälsofarliga ämnen, samt med dokumentation av inbyggda material och produkter i byggnader och

[9] Exempelvis juridiska förutsättningar för att sälja eller skänka överskott, behov av mellanlagring, ekonomiska incitament, branschgemensamma system och hantering av tekniska kvalitetskrav.

anläggningar vid ny- och ombyggnation. Arbetet med att minska bullerpåverkan och utsläpp av luftföroreningar från kollektivtrafiken fortgår.

### 6.2.2 Läkemedels miljöpåverkan hanteras i ett helhetsperspektiv med fokus på minskade utsläpp och minskad antibiotikaresistens

*Det innebär att* Region Stockholm arbetar för att minska läkemedels miljöpåverkan vid tillverkning, användning och kassation. Utsläppen av läkemedel minskar, med särskilt fokus på antibiotika.

Genom ett strategiskt upphandlingsarbete bidrar Region Stockholm till att minska utsläppen av läkemedel vid tillverkning. Minskad miljöpåverkan från utsläpp vid användning främjas genom åtgärder som ökar möjligheter att beakta miljöhänsyn vid val av läkemedel. Arbete för korrekt förskrivning och användning av läkemedel främjar dessutom alla perspektiv inom hållbarhet. Arbetssätt som motverkar onödig kassation av läkemedel bevaras och stärks.

## 6.3 Ökad biologisk mångfald och värnade ekosystemtjänster

Den biologiska mångfalden ökar och ekosystemtjänster värnas vid Region Stockholms mark och byggnader genom utformning så att den lokala såväl som regionala grönstrukturen stärks. Vid inköp av utvalda produktgrupper värnas den biologiska mångfalden i produktionsledet.

### 6.3.1 Biologisk mångfald och ekosystemtjänster bevaras och stärks

*Det innebär att* utifrån de lokala förutsättningarna utveckla grönstrukturen för att bevara och stärka biologisk mångfald och ekosystemtjänster vid Region Stockholms byggnader, anläggningar och mark. Exploatering som påverkar den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster negativt vid Region Stockholms fysiska investeringar kompenseras i anslutning till denna med motsvarande eller komplementära ekosystemtjänster. Ekosystemtjänster och biologisk mångfald utvecklas och stärks även vid byggnader och anläggningar på redan exploaterad mark.

Det innebär även att Region Stockholm arbetar strategiskt med att minska resursförbrukning samt utveckla kravställning och uppföljning för att begränsa risken för utarmning av biologisk mångfald vid produktion av varor och tjänster, med fokus på livsmedel, textilier, samt bränslen och produkter från skogsråvara.

## 6.4 Universell och hälsofrämjande utformning

Region Stockholm ska bidra till ökad inkludering i samhället genom universell utformning[10] av produkter, tjänster och miljöer. Cirka trettio procent av Sveriges befolkning beräknas ha minst en funktionsnedsättning, vilket gör behovet av lösningar som passar så många som möjligt stort. Vid utformning av miljöer vid såväl vårdverksamheter som inom kollektivtrafik främjas aspekter som ökar välbefinnande, minskar stress och främjar trygghet.

### 6.4.1 Principen om universell utformning tillämpas

*Det innebär att* utöver att lagar och riktlinjer följs, tillämpas principen om universell utformning i så stor utsträckning som möjligt vid inköp och framtagande av nya produkter, tjänster, och miljöer. Det kan till exempel omfatta att säkerställa att information, digitala lösningar, fastigheter och miljöer är universellt utformade utan behov av anpassade särlösningar.

Befintliga produkter, tjänster och miljöer anpassas stegvis så att de kan användas av så många som möjligt. Kunskapshöjande åtgärder genomförs i syfte att öka förståelsen för samt introducera och tillämpa universell utformning.

### 6.4.2 Hälsofrämjande miljöer som syftar till välbefinnande och återhämtning främjas

*Det innebär att* vid utformning av miljöer inomhus och utomhus, vid drift och förvaltning samt vid ny- och ombyggnation, främjas aspekter som bidrar till en hälsofrämjande miljö. Det kan exempelvis omfatta att minimera negativ ljudpåverkan, stärka trygghet, skapa rogivande miljöer samt främja rörelse. Där så är relevant inkluderas åtgärder som gynnar en ökad biologisk mångfald, exempelvis vid val av växtlighet. Konstens hälsofrämjande aspekter beaktas vid såväl arkitektonisk utformning som vid konstnärlig gestaltning. Vid utformning av vårdmiljöer beaktas därtill särskilt aspekter som främjar patienters återhämtning och läkande.[11]

## 6.5 Hållbara leveranskedjor

Region Stockholm verkar för att varor och tjänster produceras med respekt för mänskliga rättigheter, arbetares rättigheter, anti-korruption och en minimering av miljö- och hälsoskadliga utsläpp. Genom ett stärkt arbete med att främja hållbara leveranskedjor i inköpsprocessen bidrar Region

[10] Att arbeta med principen om universell utformning innebär att skapa lösningar som fungerar för så många som möjligt från början.

[11] Läkande vårdmiljöer syftar till en utformning specifikt designad till stöd för patienter, närstående och personal i olika omvårdnadssituationer och vårdsammanhang. Från Den goda vårdavdelningen 2019, Program för teknisk standard (PTS), s. 68.

Stockholm till en hållbar utveckling globalt och en ökad samhällsnytta lokalt.

#### 6.5.1 Systematiska och harmoniserade arbetssätt tillämpas i inköpsprocessen för att uppnå hållbara leveranskedjor

*Det innebär att* arbetet med identifiering av riskområden, kravställning och uppföljning vidareutvecklas med utgångspunkt i Region Stockholms uppförandekod för leverantörer, betydande miljöaspekter samt lagkrav. Prioriteringar för att säkerställa hållbara leveranskedjor tydliggörs i Region Stockholms kategoristyrda inköpsarbete. Antalet uppföljningar som är baserade på risker i leveranskedjan ökar. Åtgärder vidtas för att säkerställa att sociala aspekter såsom arbetsmiljö, tillgänglighet, möjlighet till sysselsättning för särskilt utsatta grupper, och rättvis handel beaktas i inköpsprocessen. Samverkansformer mellan inköpsorganisationer och mellan beställare stärks för att öka kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte, höja effektivitet och säkerställa regelefterlevnad.

# 7. En organisation att lita på

Region Stockholms nämnder och bolag bidrar till en hållbar utveckling genom att integrera hållbarhetsperspektiv i all verksamhet. Varje generation ska bära sina egna kostnader och skattemedlen ska förvaltas så att nuvarande verksamhet inte sker på framtida generationers bekostnad. Verksamheterna ska vara resilienta, minimera sin miljöpåverkan och säkerställa att servicen är anpassad så att den motsvarar olika människors behov och förutsättningar. Invånarna i Stockholms län ska kunna lita på att Region Stockholm bedriver sina uppdrag på ett socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbart sätt.

## 7.1 Långsiktigt hållbar ekonomi

Ekonomi i balans är en förutsättning för att Region Stockholm ska kunna bedriva sin verksamhet med god kvalitet utan att skjuta kostnader på kommande generationer. Det innebär att alla beslut som tas är finansierade och att långsiktiga ekonomiska effekter är beaktade. Ett systematiskt hållbarhetsarbete leder till reducerad risk för miljö och människor samt optimerar användningen av resurser, vilket bidrar till en långsiktigt hållbar ekonomi.

#### 7.1.1 Hållbarhetsperspektiv integreras i styrande processer och i avtal

*Det innebär att* analyser eller konsekvensbedömningar avseende social hållbarhet, miljö och ekonomi tillämpas i relevanta beslut, styrande dokument, projekt, investeringar, inköp samt i avtal. Hållbarhet behöver

integreras tidigt i processer för att minimera risken för kostsamma insatser i efterhand.

Rutiner utvecklas så att det inför beslut som berör barn och unga genomförs bedömningar utifrån principen om barnets bästa samt fördjupade barnkonsekvensanalyser när så är relevant.

### 7.1.2 Ekonomiska effekter av hållbarhet identifieras och används i beslutsunderlag

*Det innebär att* långsiktiga ekonomiska effekter av hållbarhet identifieras när så är relevant och kan användas som beslutsunderlag. Metoder för att beräkna ekonomiska effekter för utvalda insatser kartläggs eller utvecklas. För vissa utvalda projekt byggs effektmodeller som visar på ekonomiska nettoeffekter av projekten på kort och lång sikt.

## 7.2 Lika rättigheter och möjligheter

Invånarna ska kunna ta del av Region Stockholms tjänster med lika rättigheter och möjligheter. För att så många som möjligt ska kunna använda sig av de tjänster som erbjuds behöver det finnas olika sätt för invånarna att kommunicera med verksamheterna och ta del av information. Kunskapen och insikten om risken för diskriminering ska hållas ständigt aktuell hos medarbetare och i verksamheten.

### 7.2.1 Kartläggningar, analyser och kunskapshöjande insatser genomförs för att upptäcka och åtgärda eventuell diskriminering

*Det innebär att* verksamheterna arbetar systematiskt och långsiktigt mot alla former av diskriminering. Diskrimineringsgrunderna enligt svensk lag är: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning samt ålder.

Inom respektive verksamhet används beprövade metoder för att identifiera eventuella omotiverade skillnader i bemötande och skillnader i invånarnas möjligheter att ta del av de tjänster som erbjuds. Kartläggningar och analyser görs för att identifiera, prioritera och genomföra åtgärder i syfte att upptäcka och åtgärda diskriminering. Statistik analyseras könsuppdelat och helst i kombination med andra diskrimineringsgrunder när så är möjligt.

Kompetenshöjande insatser genomförs där medarbetare som arbetar i eller för Region Stockholm får kunskap om risken för både medveten och omedveten diskriminering och hur detta kan undvikas.

## 7.3 Stärkt samverkan

Genom intern och extern samverkan kan Region Stockholm medverka till att kunskap utbyts och utvecklas liksom till gemensamma lösningar på utmaningar i hållbarhetsarbetet.

### 7.3.1 Samverkan med intressenter utvecklas

*Det innebär att* Region Stockholm fördjupar och utvecklar samverkan med länets kommuner, kommunalförbund, andra regioner, statliga myndigheter, akademi, näringsliv och civilsamhället för att gemensamt bidra till en hållbar utveckling.

Intern samverkan över verksamhetsgränserna stärks för att nå uppsatta mål och ambitioner inom hållbarhet.

Samverkan med invånare och intresseorganisationer utvecklas för att tillvarata synpunkter och sakkunskap. Nya och befintliga samverkansprocesser utvecklas så att så många som möjligt kan ta del av information och medverka i samverkan. Särskild hänsyn tas till grupper som kan ha svårt att framföra sina synpunkter med anledning av exempelvis språkhinder eller funktionsnedsättning. En modell för Region Stockholm utvecklas för att säkerställa att barn och unga kommer till tals och har möjlighet att uttrycka sina åsikter vid beslut som påverkar dem. Samverkansmodellen mellan Region Stockholm och de intresseorganisationer som företräder personer med funktionsnedsättning och pensionärer uppdateras och en modell för samverkan mellan Region Stockholm och de nationella minoriteterna tas fram.

## 7.4 Resilient verksamhet

Region Stockholm stärker förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer genom att integrera effekter av ett förändrat klimat i risk- och sårbarhetsanalyser samt sociala konsekvenser i kontinuitetsplanering och systematiskt beredskapsarbete. På så sätt värnar Region Stockholm befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet och förmågan att upprätthålla grundläggande värden.

### 7.4.1 Region Stockholms verksamheter anpassas för att säkerställa drift vid effekter av ett förändrat klimat

*Det innebär att* verksamheterna identifierar risker för störning till följd av ett förändrat klimat genom sina risk- och sårbarhetsanalyser. Störningar kan utgöras av ökad frekvens och intensitet av extrema väderhändelser, exempelvis skyfall och värmeböljor. Störningar kan även utgöras av mer långsiktiga effekter, som ett förändrat sjukdomspanorama eller förändrad luft- och markfuktighet.

Genom att inkludera risker till följd av ett förändrat klimat i verksamheternas risk- och sårbarhetsanalyser identifieras relevanta klimatrisker. Därefter kan åtgärder som minskar risk för driftsstörningar identifieras, prioriteras och genomföras. Risk- och sårbarhetsanalyser för störning till följd av ett förändrat klimat omfattar befintliga tillgångar, förvaltning samt drift, men även ny- och reinvestering.

### 7.4.2 I beredskapsplaner och vid extraordinära händelser beaktas sociala konsekvenser och hänsyn tas till sårbara grupper

*Det innebär att* sociala konsekvenser integreras på ett systematiskt sätt i det förebyggande beredskapsarbetet samt vid upprättande av krisledningsfunktioner vid övergripande samhälleliga störningar. Med ett sådant arbetssätt identifieras sårbara grupper och deras behov, och eventuella negativa konsekvenser för dessa kan förebyggas och minska vid extraordinära händelser.

Regionledningskontoret
*Hållbarhet och internationella frågor*

REMISSREDOGÖRELSE
2021-08-30

KHN 2021–0009
KHN 2021–0010

# Remissredogörelse för förslag till hållbarhetspolicy och hållbarhetsstrategi för Region Stockholm

## Inledning

Förslag till Hållbarhetspolicy för Region Stockholm (policy) skickades på remiss i mars 2020 och förslag till Hållbarhetsstrategi för Region Stockholm (strategi) i maj 2021. Region Stockholm skickade remissen till 42 respektive 80 instanser. Sändlistor återfinns sist i detta dokument.

Totalt 22 yttranden inkom för föreslag till Hållbarhetspolicyn och 51 yttranden för förslag till Hållbarhetsstrategin. Regionledningskontorets bedömning är att många av de inkomna synpunkterna har omhändertagits genom förtydliganden och revideringar. Nedan presenteras ett urval av de inkomna synpunkterna samt regionledningskontorets tillhörande kommentarer.

## Generella synpunkter på förslag till Hållbarhetspolicy och Hållbarhetsstrategi för Region Stockholm

Remissinstanserna är generellt positiva till förslag till Hållbarhetspolicy och Hållbarhetsstrategi för Region Stockholm och att organisationen nu tar ett samlat grepp kring social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet. Förslaget anses utgöra en bra bas för hållbarhetsarbetet under de kommande åren. Nedan följer ett antal generella synpunkter som berör förslagen till Hållbarhetspolicy och Hållbarhetsstrategi i sin helhet.

Remittenterna anser att det finns en obalans vad gäller omfånget i dokumenten mellan social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet. De olika aspekterna av hållbarhet har olika lång tradition inom svensk förvaltning och styrs av olika lagstiftning, vilket gör det svårt att uppnå en enhetlig detaljnivå för de olika områdena. Ytterligare en orsak till olika omfång av hållbarhetsperspektiven är att arbete med miljömässig hållbarhet täcks in i Hållbarhetspolicyn och Hållbarhetsstrategin medan arbete med social hållbarhet behandlas i flera andra styrande dokument, framförallt i Medarbetarpolicyn och Folkhälsopolicyn, och inte endast i Hållbarhetspolicyn. Hållbarhetspolicyn och Hållbarhetsstrategin inkluderar framförallt verksamhetsperspektivet av social hållbarhet.

Det är viktigt att påpeka att skillnaderna i omfång inte ska tolkas som att vissa områden är viktigare än andra. Flera remissinstanser önskar att perspektivet social hållbarhet stärks varför förtydliganden har gjorts på flera ställen i strategin.

Organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning har inkommit med synpunkter om att funktionshinderperspektivet genomgående behöver stärkas. Synpunkten har till viss del beaktats. Vidare påtalar pensionärsorganisationerna att äldreperspektivet behöver synliggöras i större utsträckning. RFSL Stockholm påtalar samma sak för hbtq-perspektivet. Detta tillgodoses dock redan på en övergripande nivå genom att perspektiven är inkluderade i social hållbarhet och i diskrimineringsgrunderna som strategin utgår ifrån. Flera remissinstanser önskar även tydliggörande hur policyn och strategin förhåller sig till perspektiv som folkhälsa, medarbetar- och arbetsmiljöperspektivet och antikorruption. Detta har förtydligats i strategins inledning. Hur olika styrdokument samverkar behöver beaktas i implementering av strategin.

Flera remissinsatser uttrycker att det finns behov av centralt stöd och kompetensutveckling inom social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet för att kunna genomföra uppdrag och åtaganden. Ett exempel på sådant stöd kan vara att ta fram metoder och modeller för att genomdriva hållbarhetsarbetet.

Flera remissinstanser menar också att vissa prioriteringar och begrepp behöver förtydligas. Det efterfrågas generellt skarpare formuleringar som *ska* istället för *bör,* och *tillämpa* istället för *beakta*. Synpunkterna har till stor del tillgodosetts genom att förtydliga begrepp och genomgående välja skarpare formuleringar.

Flera remissinstanser önskar att strategin på ett tydligare sätt visar hur Region Stockholm bidrar till att uppfylla målen i RUFS 2050, Agenda 2030 och Parisavtalet. Regionledningskontoret tar med sig synpunkten i arbetet med implementering av strategin.

## Styrning och genomförande

Flera remissinstanser önskar tydliggörande avseende styrning, genomförande och uppföljning av Hållbarhetspolicyn och Hållbarhetsstrategin. Ett flertal remissinstanser påtalar vikten av att förtydliga strategins ambitionsnivå och efterlyser att strategin förtydligas med tydliga, skarpa och mätbara mål och indikatorer. Policyn och strategin ska kompletteras med mål och indikatorer i budget samt riktlinje och vid

behov även stödjande dokument, för att ge stöd i att säkerställa efterlevnad av lagar och styrande dokument gällande hållbarhet.

Vidare framförs från flera remissinstanser en önskan om att tydliggöra vilka verksamheter som omfattas av vilka prioriteringar samt konkretisering gällande genomförande och finansiering. Samtidigt menar Locum, hälso- och sjukvårdsnämnden, vårdens kunskapsstyrningsnämnd och folktandvården att strategin skulle gynnas av mindre detaljerade beskrivningar, för att nämnder och bolag själva ska få mer utrymme att ta fram verksamhetsspecifik styrning utifrån respektive nämnds och bolags förutsättningar.

Flera remissinstanser efterfrågar även information om hur policyn och strategin kommer att följas upp. Strategin har kompletterats med ett inledande kapitel som syftar till att tydliggöra Region Stockholms hållbarhetsstyrning där det framgår att uppföljning av dokumenten sker i den ordinarie processen för verksamhetsuppföljning.

## Ekonomiska konsekvenser

Flera remissinstanser påtalar att genomförandet av strategin kommer kräva resurser, både ekonomiska och personella resurser, och efterfrågar tydliggörande avseende hur budgetmedel för genomförande av strategin ska säkras. Naturskyddsföreningen Stockholms län framför att Region Stockholms budget bör genomsyras av de höjda ambitionerna som beskrivs i strategin.

Locum lyfter att kostnaderna för implementeringen och genomförandet av strategin bland annat beror på vilka rapporteringskrav som kommer ställas, samt hur stort utrymme respektive nämnd och bolag själva får i arbetet med att prioritera åtgärder för genomförandet av strategin. Karolinska Universitetssjukhuset betonar vikten av att införa ekonomiska incitament för att gynna klimatsmarta val. Synpunkten belyser vikten av att exempelvis se över verktyg som kan utjämna eventuella kostnadsökningar vid inköp av hållbara produkter och tjänster. Synpunkterna tas med i det fortsatta arbetet.

# Specifika synpunkter på förslag till Hållbarhetspolicy för Region Stockholm

Flera nämnder och bolag framhåller att vissa perspektiv saknas såsom antikorruption och medarbetarperspektivet. Det framförs att lagen om hållbarhetsredovisning inkluderar både verksamhets- och medarbetarperspektivet och att det vore önskvärt att policyn gjorde detsamma. Utan dessa perspektiv anses inte förslaget till Hållbarhetspolicy fungera som ett fristående och för hållbarhetsområdet övergripande dokument. Antikorruption har inkluderats i policyn, men inte medarbetarperspektivet.

Flera remissinstanser efterfrågade förtydligande av policyns styrande principer. De styrande principerna har därför kompletterats med förtydligande ingresser. Språket och strukturen har också korrigerats genomgående för att förtydliga.

Hälso- och sjukvårdsnämnden samt vårdens kunskapsstyrningsnämnd önskar att policyn inkluderar en skrivning om att Region Stockholm ska göra socialt ansvarsfulla upphandlingar. Policyns styrande princip om hållbar konsumtion och produktion har kompletterats med att Region Stockholm genom inköpsprocessen ska bidra till ökad samhällsnytta.

Exempel på områden som finns med i policyn, men där flera remittenter önskar förtydligande skrivningar är; rättigheter för personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter, HBTQ-rättigheter, barns rättigheter samt jämställdhet. Detta har beaktats i policyn och strategin och perspektiven kommer i det fortsatta arbetet med riktlinje och eventuella stödjande dokument att stärkas ytterligare.

Att policyn kan ersätta ett flertal styrdokument ses som positivt och möjliggör minskad administration. Samtidigt finns en farhåga att det kan bli otydligt vad som förväntas av varje verksamhet. Här behöver tydliggöras Hållbarhetspolicyn och Hållbarhetsstrategin måste kompletteras med en Riktlinje hållbarhet för att kunna ersätta ett antal styrdokument inom social hållbarhet.

# Specifika synpunkter på enskilda avsnitt i förslag till Hållbarhetsstrategi för Region Stockholm

## 2.1. Hållbara städer, landsbygds- och skärgårdsområden

Hälso- och sjukvårdsnämnden och Funktionsrätt Stockholms län framhåller att det behöver tydliggöras att om invånarna ska få tillgång till god hälso- och sjukvård på lika villkor krävs att tillgången utgår från invånarnas behov och förutsättningar samt att närheten till vård beaktas. Vidare framhåller Karolinska Universitetssjukhuset och intresseorganisationerna för personer med funktionsnedsättning att det behöver säkerställas att alla grupper inkluderas i den digitala utvecklingen för att uppnå jämlika villkor. I texten har förtydligats att jämlik tillgång *och tillgänglighet* till hälso- och sjukvård ska säkras såväl i digifysisk form som i geografiskt lämpliga lägen utifrån invånarnas behov.

Trafiknämnden önskar att en gemensam regionövergripande metod för att i planeringsprocessen värdera kollektivtrafikens bidrag till jämlikhet och jämställdhet tas fram. En skrivning om samverkan mellan verksamheter för att utveckla sådana metoder har därför lagts till i strategin.

Intresseorganisationerna för personer med funktionsnedsättning lyfter även vikten av jämlik färdtjänst samt tillgänglig allmän kollektivtrafik för att kollektivtrafiken ska kunna bidra till jämlika livsvillkor. Vidare lyfts betydelsen av närtrafiken av pensionärsorganisationerna. I strategin har det tydliggjorts att kollektivtrafiken ska stärka förutsättningarna för jämlika livsvillkor utifrån invånarnas behov *och förutsättningar*. Färdtjänst och närtrafik inkluderas i strategins prioritering.

Intresseorganisationerna för personer med funktionsnedsättning lyfter vikten av att beakta särskilda gruppers behov av exempelvis fysisk tillgänglighet, samt att självständig förflyttning förbättrar folkhälsan och ökar delaktighet i samhället. I strategin har det tydliggjorts att hänsyn till invånarnas behov och förutsättningar utgör en viktig aspekt vid planering av och beslut om åtgärder kopplat till hållbart resande.

Remissinstanser påtalar att pandemins effekter på medborgares resmönster bör tas i beaktande för att möta medborgarnas behov av smittsäkert resande. Dessa perspektiv kommer att vara en viktig utgångspunkt i genomförandet av strategin, men bedömningen är att strategin inte specifikt behöver omnämna detta.

Södersjukhuset, Södertälje sjukhus, Danderyds sjukhus och Sollentuna kommun efterfrågar att digitalisering för minskat resande lyfts. Strategin har därför kompletterats med detta perspektiv.

Efter önskemål från trafiknämnden har strategin kompletterats med förtydligande om att trygghetsskapande åtgärder inkluderas vid underhåll samt vid ny- och ombyggnation av fysiska miljöer som Region Stockholm förfogar över. Kunskapshöjande insatser för att öka medvetenheten om trygghet hos olika grupper i samhället önskas, vilket tillgodoses.

Flera remissinstanser har ifrågasatt varför nationella minoriteter nämns som en särskild grupp och varför gruppen tas upp under avsnittet kultur och kulturarv. Orsaken till det är att lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk säger att regioner ska främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur.

Avsnittet om kultur och kulturarv har kompletterats med text om att kulturarv beaktas i den löpande förvaltningen av byggnader och miljöer med kulturhistoriska värden efter önskemål från trafiknämnden. Intresseorganisationerna för personer med funktionsnedsättning önskar ett tydligare fokus på att tillgängliggöra kultur och kulturarv samt kunskap om gruppernas behov och förutsättningar. Detta adresseras i prioriteringen om universell utformning. Tillägg har gjorts utifrån Södertälje kommuns synpunkt att även landsbygdens roll och värde i kulturlandskapet och kulturarvet behöver synliggöras.

## 2.2. Hållbar konsumtion och produktion

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen samt vårdens kunskapsstyrningsnämnd har påtalat att vissa skrivningar om hållbar konsumtion och produktion överlappar varandra. Regionledningskontorets bedömning är att många hållbarhetsfrågor är tätt sammanlänkade och att det därmed är svårt att helt undvika överlapp. Eventuella överlapp kan även visa på synergieffekter och hur åtgärder inom olika hållbarhetsområden förstärker varandra. Texten har granskats för att reducera onödiga upprepningar.

Strategin påtalar vikten av dialog och samverkan med profession, akademi och leverantörer som ett verktyg för att uppnå mer cirkulära materialflöden och minskad resursförbrukning. Hälso- och sjukvårdsnämnden och vårdens kunskapsstyrningsnämnd menar att dialog och samverkan mellan specifika grupper bör strykas. Eftersom dialog och samverkan är en förutsättning och

metod för att utveckla nya arbetssätt, material och innovationer föreslår regionledningskontoret att behålla nuvarande skrivning. Skrivningen har dock kompletterats med att patienter ska inkluderas i dialog och samverkan efter synpunkter från Funktionsrätt Stockholms Län och Synskadades Riksförbund Stockholm Gotland.

Hälso- och sjukvårdsnämnden, vårdens kunskapsstyrningsnämnd och Funktionsrätt Stockholm menar att perspektiven giftfri miljö och social hållbarhet inte är tillräckligt starka i avsnittet om minskade miljö- och hälsoskadliga utsläpp. För att bredda området och göra rubriken mer inkluderande har rubriken ändrats till *Människa och miljö skyddas från skadliga ämnen*.

Hälso- och sjukvårdsnämnden och vårdens kunskapsstyrningsnämnd föreslår bland annat att prioriteringen om läkemedel förtydligas och att begreppet *miljöbelastande* stryks då det är lämpligt att omfatta alla läkemedel på strateginivå för att senare specificera vilka läkemedel som omfattas av olika insatser i det fortsatta arbetet. Avsnittet har omarbetats utifrån remissinstansernas synpunkter.

Hälso- och sjukvårdsnämnden och vårdens kunskapsstyrningsnämnd påtalar att strategin bör lyfta den regionala planeringen och tillhörande arbete som arena för att stärka den biologiska mångfalden. RUFS 2050 har, utöver Agenda 2030 och Parisavtalet, legat till grund för framtagandet av strategin. Strategin riktar sig till Region Stockholms verksamhetsutövning och motsvarar det organisationen har rådighet över. Strategin ska ses som Region Stockholms bidrag till uppfyllandet av RUFS 2050 avseende en hållbar regional utveckling. Regionledningskontoret anser därmed att den regionala planeringen inte behöver lyftas ytterligare i strategin.

Stockholms läkarförening är positiva till prioriteringen om universell utformning men påtalar vikten av att tidigt i processen involvera medarbetare som kommer bruka lösningarna. Synpunkten tas med i det fortsatta arbetet.

Trafiknämnden framför att perspektivet säker arbetsmiljö saknas i avsnittet om hållbara leveranskedjor. Flera av Region Stockholms förvaltningar och bolag är även stora offentliga byggherrar inom bygg- och anläggningsprojekt. Det innebär ett långtgående och omfattande ansvar för en hållbar arbetssituation för de projektörer, entreprenörer och underentreprenörer som arbetar på Region Stockholms anläggningar och byggarbetsplatser. Enligt trafiknämnden saknas detta perspektiv även i

nuvarande Medarbetarpolicy (RS 2019-1060) och i förslaget till Region Stockholms Folkhälsopolicy. Strategins avsnitt om hållbara leveranskedjor har kompletterats med ett tillägg om att bland annat arbetsmiljö ska beaktas i inköpsprocessen. Det övergripande ansvaret för en säker arbetsmiljö för alla som vistas på Region Stockholms byggarbetsplatser är dock mycket bredare än det som ryms i inköpsprocessen. Perspektivet är mycket viktigt, men regionledningskontoret bedömer att det snarare bör beaktas vid en uppdatering av Region Stockholms Medarbetarpolicy som omfattar organisationens arbetsmiljöansvar.

## 2.3. En organisation att lita på

Flera remissinstanser anser att det inte är möjligt att identifiera de åtgärder som ger störst samlad nytta för människor och miljö. Prioriteringen om en långsiktigt hållbar ekonomi har därför korrigerats till *Ekonomiska värden av hållbarhet identifieras och används i beslutsunderlag*.

Funktionsrätt Stockholms Län önskar ett tillägg av att funktionsrättskonsekvensbeskrivningar ska genomföras när så är relevant och pensionärsorganisationerna önskar att äldreperspektivet tydliggörs under området långsiktigt hållbar ekonomi. Synpunkterna har inte föranlett justering i strategin då implementering av sociala konsekvensanalyser prioriteras liksom arbete mot diskriminering som helhet.

Intresseorganisationerna för personer med funktionsnedsättning önskar en starkare skrivning under avsnittet om lika rättigheter och möjligheter, relaterat till att kunskapen och insikten om risken för diskriminering ständigt behöver hållas aktuell, vilket har beaktats.

Trafiknämnden önskar att en för Region Stockholm gemensam övergripande modell för samverkan med barn och unga utvecklas. Detta har lagts till i strategins avsnitt om stärkt samverkan. Nämnden föreslår även att möjligheten för att upprätta en central hållbarhetsfond övervägs i samband med införlivandet av den nya Hållbarhetsstrategin, alternativt att den befintliga Innovationsfonden utökas för att även omfatta hållbarhetssatsningar. Strategin beaktar inte detta, men synpunkten tas med i det fortsatta arbetet.

Intresseorganisationerna för personer med funktionsnedsättning vill att samverkansmodellerna ses över och uppdateras kontinuerligt. Ett förtydligande har gjorts om att nya och befintliga samverkansmodeller ska utvecklas så att så många som möjligt kan ta del av informationen och medverka i samverkan. De kommuner som lämnat synpunkter på

samverkan ställer sig, utifrån deras roll som samverkanspartner, positiva till att stärkt samverkan inkluderas. Önskemål om att omfatta kommunalförbund i samverkan har lagts till i strategin. Vaxholms kommun önskar konkretisering av hur samverkan ska ske och Sollentuna kommun önskar att Region Stockholm tar på sig ansvaret för att leda samverkan med kommunerna. Synpunkterna om formerna för samverkan tas med i det fortsatta arbetet. Karolinska Universitetssjukhuset vill att ansvarig för metoder och modeller för samverkan identifieras. Detta beaktas inte i strategin.

Funktionsrätt Stockholms Län och pensionärsorganisationerna anser att fler områden, såsom IT-säkerhet samt beredskapslager av skyddsutrustning och mediciner, bör inkluderas i området resilient verksamhet. I strategin avgränsas resiliens till områden som avser klimatanpassning och social hållbarhet. Andra delar av resiliens kan med fördel lyftas i de styrande dokument som avser sakfrågorna, exempelvis IT-säkerhet.

Hälso- och sjukvårdsnämnden och vårdens kunskapsstyrningsnämnd menar att exemplifieringen av sårbara grupper under resilient verksamhet kan uppfattas som ett utpekande av nämnda grupper. Flertalet intresseorganisationer anser dock att det är positivt att funktionsnedsättning exemplifieras som sårbar grupp och därigenom synliggörs. Efter avvägningar har exemplen tagits bort eftersom sårbara grupper är ett föränderligt begrepp.

## Sändlista remissinstanser Hållbarhetspolicy

*Nämnder*
Fastighets- och servicenämnden
Färdtjänstnämnden
Hälso- och sjukvårdsnämnden
Karolinska Universitetssjukhuset
Kulturnämnden
Patientnämnden
Revisorskollegiet
Stockholms läns sjukvårdsområde
Tillväxt- och regionplanenämnden
Trafiknämnden
Vårdens kunskapsstyrningsnämnd

*Kommunalförbund*
Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje

*Bolag*
AB Stockholms läns landstings internfinans
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB
Danderyds Sjukhus AB
Folktandvården Stockholms län AB
Landstingshuset i Stockholm AB
Locum AB
MediCarrier AB
S:t Eriks Ögonsjukhus AB
Stockholms Care AB
Södersjukhuset AB
Södertälje Sjukhus AB
Waxholms Ångfartygs AB

*Övriga*
Funktionsrätt Stockholms län
Synskadades riksförbund, Stockholm och Gotlands län
DHR Stockholms läns distrikt
Sverigefinska riksförbundet, distrikt Stockholm
Sverigefinska ungdomsförbundet
Svenska kyrkan, Stockholms stift
Finska församlingen i Stockholm
Sameföreningen i Stockholm
Tornedalingar i Stockholm
Le romane nevimata

Nytänkande kvinnonätverket
Riksförbundet Internationella romska och resande Kvinnocenter
Judiska församlingen i Stockholm
PRO (Pensionärernas Riksorganisation)
RPG (Riksförbundet PensionärsGemenskap)
SKPF (Svenska KommunalPensionärernas Förbund)
SPF Seniorerna
RFSL

## Sändlista remissinstanser Hållbarhetsstrategi

*Nämnder*
Fastighets- och servicenämnden
Färdtjänstnämnden
Hälso- och sjukvårdsnämnden
Karolinska Universitetssjukhuset
Kulturnämnden
Patientnämnden
Revisorskollegiet
Stockholms läns sjukvårdsområde
Tillväxt- och regionplanenämnden
Trafiknämnden
Vårdens kunskapsstyrningsnämnd

*Kommunalförbund*
Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje

*Bolag*
AB Stockholms läns landstings internfinans
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB
Danderyds Sjukhus AB
Folktandvården Stockholms län AB
Landstingshuset i Stockholm AB
Locum AB
MediCarrier AB
S:t Eriks Ögonsjukhus AB
Stockholms Care AB
Södersjukhuset AB
Södertälje Sjukhus AB
Waxholms Ångfartygs AB

*Privata vårdgivare*
Aleris AB
Capio AB
Ersta Diakonisällskap
Global Health Partner ABPIST – Personalägda vårdcentraler i Stockholm
Praktikertjänst AB
Stiftelsen Stockholm sjukhem
Stockholms privata fysioterapeuter
Stockholms privatläkarförening/Stockholms privatläkarservice AB

*Övriga*
Kommuner i Stockholms län
Länsstyrelsen i Stockholms län
Storsthlm
SIKO
Läkare för miljön
Naturskyddsföreningen
Världsnaturfonden
Funktionsrätt Stockholms län
Synskadades riksförbund Stockholm och Gotlands län
DHR Stockholms läns distrikt
Sverigefinska riksförbundet, distrikt Stockholm
Sverigefinska ungdomsförbundet
Svenska kyrkan, Stockholms stift
Finska församlingen i Stockholm
Sameföreningen i Stockholm
Tornedalingar i Stockholm
Le romane nevimata
Nytänkande kvinnonätverket
Riksförbundet Internationella romska och resande
Judiska församlingen i Stockholm
PRO (Pensionärernas Riksorganisation)
RPG (Riksförbundet PensionärsGemenskap)
SKPF (Svenska KommunalPensionärernas Förbund)
SPF Seniorerna
Kvinnocenter
RFSL